

GEZINSBIJDRAGEN in GEMERT in 1663 en 1670

Gemert is in de loop der geschiedenis in verschillende opzichten een merkwaardig dorp geweest. Het bestuur van de Duitse Orde, dat hier werd uitgeoefend door de commandeur, is zegenrijk geweest waarmede grote zorg had, zowel in tijdelijke als geestelijke zaken. Hun zorg strekte zich ook uit tot de kerk van Gemert, die doot priesters van voornoemde Orde werd bediend. Voor het onderhoud werd een beroep gedaan op de bevolking en in andere gevallen werd een bepaalde bijdrage verplichtend gesteld. Dit is o.a. gebeurd in 1663 en 1670 door Commandeur Ambrosius Virmundt, die zich zo verdienstelijk heeft gemaakt voor het terugkrijgen van de vrijheid van Gemert in 1662.

Gedurende enige jaren was de kerk in handen geweest van de protestanten en blijkbaar erg verwaarloosd; want op de dag van de bevrijding van Gemert, 28 juni 1662, moesten de mannen de stenen uit de kerk verwijderen, die uit het gewelf gevallen waren. Reparatie was dus nodig, alsook van de toren of het klokhuis, waarin vermoedelijk drie klokken hingen. Een van de klokken, de grote namelijk "was in stukken geraekt, gelijk ic verstaen hebbe, door eenen cho-rael, die middagh klepte met groote gewelt soo dat die klooke af berste". Aldus schrijft pastoor Gautius in 1700.

Ambr. Virmundt vaardigde daarom op 22 december 1663 een verordening uit, waarbij hij een hoofdelijke omslag vaststelde om het nodige geld bij elkaar te krijgen. Want, zo zegt hij, er zijn buitengewoon grote kosten gemaakt moeten worden voor "het vermaecken ende verghieten van de klokke alhier, als oyck mede tot het maecken ende repareren van het wulfsel dwelck in de kercke alhier is neder ende ingevallen". Ook andere onkosten moesten gaan gemaakt worden en omdat iedereen dagekijks plezier heeft van kerk en de klok, is het een zaaj van gemeenschappelijck belang, waarvoor dus de gemeenschap de zorg heeft. Dezelfde redenering dus die wij tegenwoordig gebruiken om het belang en de plicht van de gezins-

bijdrage aannemelijk te maken.

In de ordonnantie wordt het bedrag, dat iedereen, ouder dan twaalf jaar, moet betalen, vastgesteld op één gulden, te voldoen in twee termijnen. Vrij van betaling zijn alleen zij "die de tafels van den heylgengeest zijn genietende en de frequenterende" m.a.w. die van "den armen" of sociale dienst moeten leven. De ouders betalen voor hun kinderen en "de meesters ende meesteressen voor hunne dienstknechten, boden ofte dienstmaeghden". Deze laatsten mogen echter de gelden die zij voorschieten, later op het loon inhouden. Om te zorgen dat iedereen zou betalen werden er voor elke buurt lijsten gemaakt, waarop ieder huis, familie en persoon was vermeld. Deze lijsten werden aan de rotmeesters of buurtmeesters ter hand gesteld, die het geld moesten ophalen en dit later met de lijsten moesten inleveren, met aantekening van de namen van hen die niet betaald hadden. Als die er waren of als zij het aantal personen van de familie, die verplicht waren te betalen niet juist hadden opgegeven, kwam er de politie aan te pas en werd een boete verbeurd van twee goudgulden (Eén goudgulden f.1,40.

Op 14 juni 1670 werd een nieuwe ordonnantie uitgevaardigd door Amr. Virmundt. De opbrengst moest dienen voor "het betaelen der ongelden noodich tot verval ende betaelinghe van het vergieten der groote Clocke, repareren van den thooren oft Clockhuysse deselve clocke wederom te verhangen als andere materialen daer toe noodich. Het bedrag werd deze keer bepaald op zes stuivers, te betalen binnen veertien dagen na publicatie. De rotmeesters kregen hun lijst weer en zij die niet betaalden, kregen ook nu weer een boete van twee goudgulden.

Opdat deze verordeningen aan iedereen bekend zouden zijn werden zij zondags na de hoogmis bij de kerk door de "vorster" (veldwachter) voorgelezen en daarna op de daarvoor bestemde plaats aangeplakt.

Het voorlezen van ge gemeentelijke bepalingen op zondag na de hoogmis is tot voor enige jaren in gebruik gebleven o.a. in Erp. Vanaf het bordes van het gemeentehuis werden dan "de gebooi" voorgelezen,

o.a. de paren die gingen trouwen vandaar de uitdrukking "onder de gebooi staan".

M.H.J. Pennings

REGLEMENT VOOR DE VORSTER

In het voorgaande artikel wordt gesproken over één van de werkzaamheden van de vorster. Uit een reglement op de functie van vorster van omstreeks het jaar 1700 kunnen we opmaken, wat tot zijn taak werd gerekend.

Hij moest de mensen dagvaarden voor de schepensbank en dan tijdens de rechtzittingen voor de deur op wacht staan en hen die geroepen werden, binnen laten.

Hij moest de bevelen aflazen en ook, zoals we boven zagen, de bekendmakingen.

Een andere taak was het waken, als het Allerheiligste werd rondgedragen in of buiten de kerk. Hij moest er op letten, dat er geen ongeregelheden voorkwamen tijdens de heilige diensten.

Ook moest hij toezien op de sluiting van de café's 's avonds om tien uur.

We lezen verder over het waken tegen landlopers, die de omgeving wel eens onveilig maakten. Ook het toezicht op de peel en het gebruik daarvan viel onder zijn bemoeiingen. Deze taak werd verlicht door de peelmeesters.

De vorster moest tenslotte arrestaties verrichten en zo nodig mensen verbannen door ze over de grens te zetten en de gevangenen bewaken.

Gelukkig was er in Gemert ook een ondervorster als helper. In het reglement staat uitdrukkelijk, dat zij zonder toestemming Gemert niet mochten verlaten.

M.v.d. Wijst

LATIJNSE SCHOOL (sinds 1587)

In een rondschrijven van de Rektor van de Latijnse School aan alle oud-leerlingen wordt onder meer melding gemaakt van een aardige bijzonderheid

o.a. de paren die gingen trouwen vandaar de uitdrukking "onder de gebooi staan".

M.H.J.Pennings

REGLEMENT VOOR DE VORSTER

In het voorgaande artikel wordt gesproken over één van de werkzaamheden van de vorster. Uit een reglement op de functie van vorster van omstreeks het jaar 1700 kunnen we opmaken, wat tot zijn taak werd gerekend.

Hij moest de mensen dagvaarden voor de schepenbank en dan tijdens de rechtzittingen voor de deur op wacht staan en hen die geroepen werden, binnen laten.

Hij moest de bevelen aflazen en ook, zoals we boven zagen, de bekendmakingen.

Een andere taak was het waken, als het Allerheiligste werd rondgedragen in of buiten de kerk. Hij moest er op letten, dat er geen ongeregelde voorkwamen tijdens de heilige diensten.

Ook moest hij toezien op de sluiting van de café's 's avonds om tien uur.

We lezen verder over het waken tegen landlopers, die de omgeving wel eens onveilig maakten. Ook het toezicht op de peel en het gebruik daarvan viel onder zijn bemoeiingen. Deze taak werd verlicht door de peelmeesters.

De vorster moest tenslotte arrestaties verrichten en zo nodig mensen verbannen door ze over de grens te zetten en de gevangenen bewaken.

Gelukkig was er in Gemert ook een ondervorster als helper. In het reglement staat uitdrukkelijk, dat zij zonder toestemming Gemert niet mochten verlaten.

M.v.d.Wijst

LATIJNSE SCHOOL (sinds 1587)

In een rondschrijven van de Rektor van de Latijnse School aan alle oud-leerlingen wordt onder meer melding gemaakt van een aardige bijzonderheid